

ORTADOĞU'DA KÜLTÜR VE MEKÂNIN KAYBI: KÜLTÜREL BELLEĞİN YİTİMİ⁽¹⁾

Ahmet TAŞĞIN

*Prof. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve
Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü Konya Türkiye*

Özet: Bildiride Selçuklu ve Osmanlı kültürel sınırları üzerinden Ortadoğu'ya bakılması zorunluluğuna işaret edildi. Günümüzde bu coğrafyanın belirsiz hale getirildiğine işaret eden bildiri belleğin kültür ve mekânının yitirildiğini anlatıldı.

Anahtar kelimeler: Selçuklu, Osmanlı, Kültürel ve Mekansal Bellek

LOSS OF CULTURE AND SPACE IN THE MIDDLE EAST: LOSSES OF CULTURAL MEMORY

Abstract : The statement from the Seljuk and Ottoman cultural boundaries was pointed out the necessity to look at the Middle East. Today, this region is preceded with obscure statement that points to the memory space of culture and were told it degraded.

Key Words: Seljuk, Ottman, Culture, Middle East

Giriş

Bildiri, modern dönem doğu'nun mekânını yeniden inşasının kurduğu epistemini kendi ontolojik alanı üzerine kurdu. Bundan dolayı da doğu'nun bütün mekân ve kültür tanımı ve uzantıları modern işaretler üzerinden yürütüldüğünün hatırlanması gerekliliğine dikkat çekti. Doğrusu buna ilişkin mekân ve kültürün üretildiği ve üzerinden konuşulan bilginin de bunun üzerine inşa edilmektedir. Epistemin inşa edildiği mekan, Ortadoğu olmadığına göre bu bilginin dolayımında

bulunan bütün her şey veya herkes varlık alanını başka bir coğrafyaya gitmektedir. Tam da burada epistem üzerinden yürütülen varlık alanı, sonuç olarak kendi ontolojisinden başka bir yerde kurulurken veya başka bir yerde kurulmuşken bu bilgi Ortadoğu'ya ait kılınmaktadır. Hatta öylesine gerçekçi bir hale dönüşmektedir ki kendisinin işaret ettiği hakikati dahi yeniden düşünülemez kılınmaktadır. Oluşturulan belirsiz ve müphem alan mekân ve kültürün aynı yerlerde inşa edilmesine rağmen kurguları başka bir ontolojiye refere edilirken, doğu'nun bizatihi kendisini konuştuğunu

1 Bu çalışma Prof.Dr.Ahmet TAŞĞIN Kendi kaleminden hazırlanmıştır. Makale Formatında değerlendirilmemiş değerli hocamızın Orta Doğu Kültür ve Mekan kaybına ilişkin düşüncelerine ilişkin bilgiler içermektedir. Kendisine bu yönde bir katkı sağladığı için teşekkürlerimizi dergimiz adına arz ediyoruz. Ayrıca bu güzel eserle bizleri desteklemesi ve katkı sağlaması onure etmiştir.

ve kurduğunu düşündürmesi de doğu mekânının yitimini ikili katmana çekmektedir.

Bu durum Horasan'dan göç ederek Rum'a yerleşen Müslüman ve Türk dünyasının kısa tarihi üzerinden değerlendirmek mümkündür. Rum'u Müslüman Türk kılan Çağrı, Tuğrul ve Alpaslan gibi büyük komutanlara işaret edilip bu isimler üzerine kurulan varoluş çerçevesine yoktan varlığa işaret eder. Böylesine ehemmiyetli bir konu olmasına rağmen adı geçen bu şahısların türbeleri neredir, bilinmez ve öğretilmez. Okullarda öğretilen tarih, müstemlekenin kültür ve mekan belleğinin unutturulması üzerine kurulu olduğu ve bunun neticesinde de bir imparatorluk bakiyesi olmanın yitirilmesinin kurulduğu mühendishaneler olarak büyük abideler arasında yerini almaktadır. Horasan ile Rum arasında mekan olarak oluşan boşluk, kültürel belleğin de belirsizliğine işaret etmektedir. Çünkü mekânı anlamlı kılan üzerine anlam katılan kültürel faaliyetlerdir. Bu faaliyet bir sürekliliği kültürel hafızayı işaret eder.

Manevi boşluk veya kendisine dönüş anlamına gelmeyen git gellerde travmatik sarsılmalar meydana gelir veya gelirse o zaman bu yenedünyanın sihirbazları tarafından "geçmiş ve şanlı bir tarihlerinin olduğu" vurgusuyla sekinet ve güven zerkedilir.

Bu kuşatma alanı öylesine derinlemesine işlenir ki muhatapların hiçbir alanı boş bırakılmaz. İhmal ve ihtimal alanına bırakılmadan devam ettirilen ve sürekli yenilenen bir program devam ettirilir. Sosyal hayatın bütün parçalarına müdahaleye dönüşen bu hareket alanı, her türlü riski önceden haber eder ve bilecek kıvama getirilmektedir. Bunun en güzel örnekleri arasında Ortadoğu araştırması yapacak akademik personel üzerinde oluşturulan baskıdır.

Her türlü idari ve akademik baskı yapılmaktadır. Hatta kendi gayret ve çabalarıyla Ortadoğu'da araştırmaya gidenlerin akademik geleceklerinin kısıtlanacağına dair tehditler havada uçmakta veya uçurulmaktadır. Böylesine kuşatma altında kalan çevrelerin bir yüzyıl dahi geçmeden bin yıldır var olduğu coğrafyayı düşünecek ve takip edecek bütün alanlarından kovulmuş ve kuşatma altında bırakılmıştır.

Sonuç olarak nostalji hastalığı ve turizm üzerinden oluşturulan yeni keşifler toplumsal dini ve etnik bir müzeleştirmeyle iç içe birden fazla oluşan katmanın şifreleri marifetiyle kendisini inkara yönelmektedir. Bu durum doğu'nun kendisi için üretilen batılı epistemi aracılığıyla varlığı an be an kurulu ve sürekli kılmaktadır. Batının Ortadoğu'nun mekân ve kültürel belleğinin ayan beyan ortaya konulan programı, batı mekânında yani batılı ontoloji içinde ve ortamında üretilmiştir. Bu durum doğal olarak kendi belleğini yitirenlerin sürekli kılınan halleriyle batıya hizmet etmeye devam etmektedir.

Bir imkân olarak doğu mekânının kültürel yitimini konuşmak mümkün müdür?

Sonuç

Ortadoğu yakın tarihinin mekân ve kültür kurgusunu takip edemeyecek, konuşamayacak ve izleyemeyecek hale geldi. Yeni kurulan devletlerin isimleri, sınırları, etnik ve dini tedavül alanları dahi kendilerinin takip edemeyeceği bir belirsizliğe ve müphemliğe sahiptir.

Batı tarafından üretilen bilgi ve bilginin üzerine yerleştirilip belirgin kılınan varlık alanı kendisini muhkem kıldığı yerini doğulu araçları tarafından makul, meşru kılmaktadır. Olabilecek bütün

riskleri birden fazla katmanlı alanla sağlama yaparak sürekli kontrol altında tutmakta ve düzenli kılmaktadır.

Batılı epistem kendi ontolojik alanı üzerine kuruludur. Doğu için ürettiği epistemi de yine kendi ontolojisi üzerine nakşetmektedir. Batının doğu için ürettiği epistem tek başına tedavülde tutulup tartışılmaya devam ettiği sürece onun ontolojik alanına raci olan bir dönüşümü ve dönüşü yaşaya-

caktır. Buna göre doğu kendisini kendi ontolojik kurgusu üzerinden sürdürme gayretinde olduğunda tedavülde tutulan her türlü bilgiyi ve bu bilginin işaret ettiği gerçek ve hakikat alanını ayırt edebilecek bir hareket alanı kazanabilir. Başka bir dünyanın ontolojisinde kendi epistemini kurmak bir hayal ve saflıktır. Hele bu bilgi ontolojik bir karşılığa sahipse bu bir hezimetdir.